Byggematerialer med LER

hygroskopisk og varmeakkumulerende

IDA Bygningsfysik

19. September 2017

Caroline Meyer White

Bygningsdesigningeniør

Partner Glarbo & White

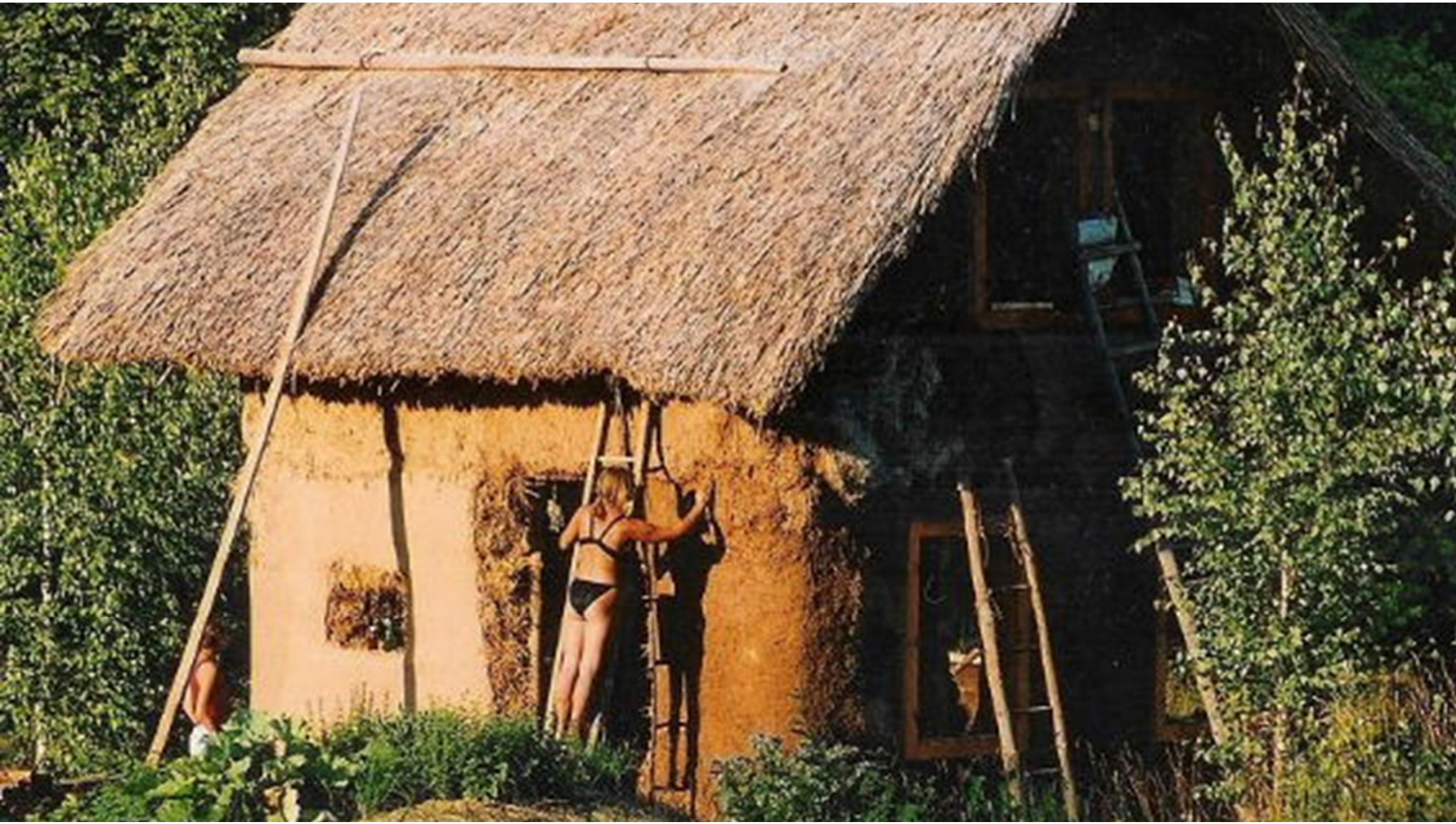

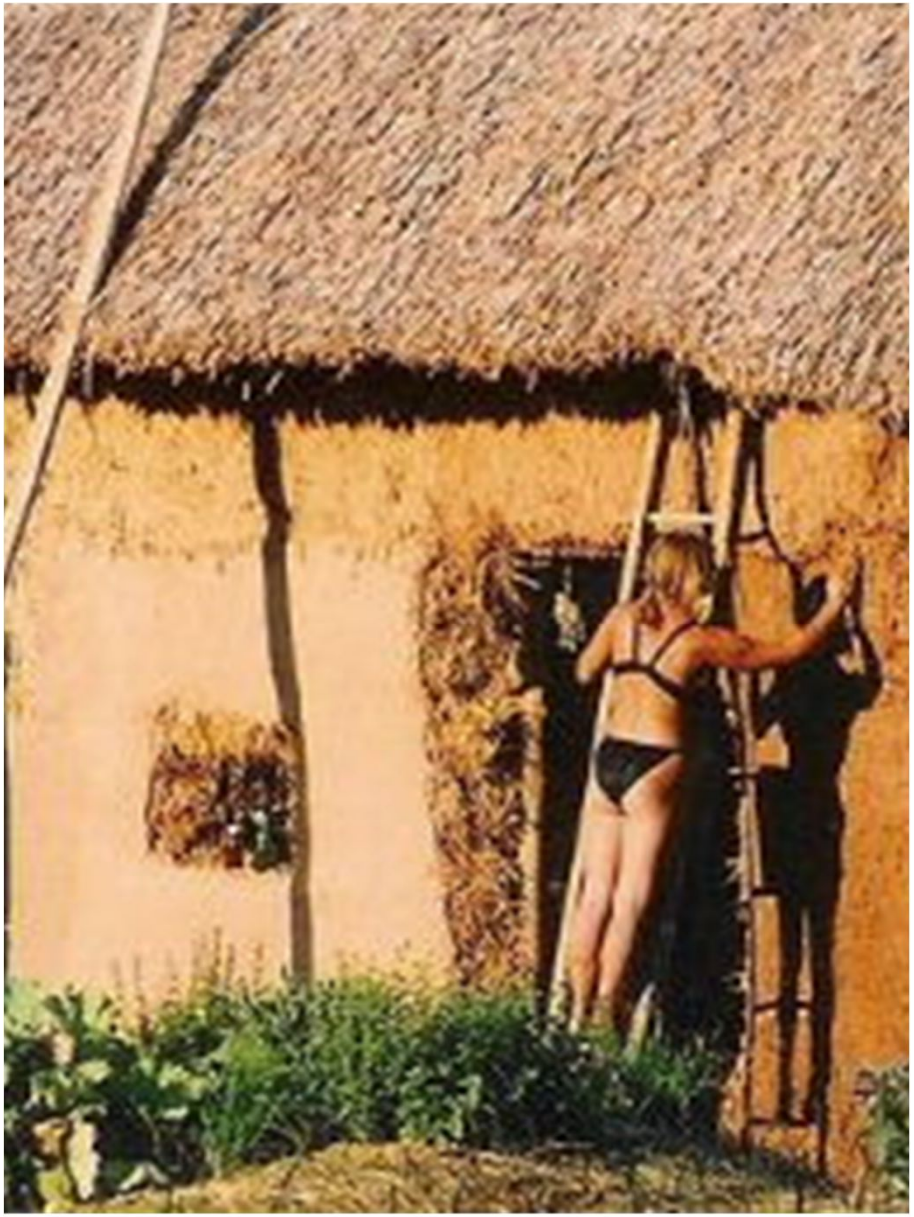

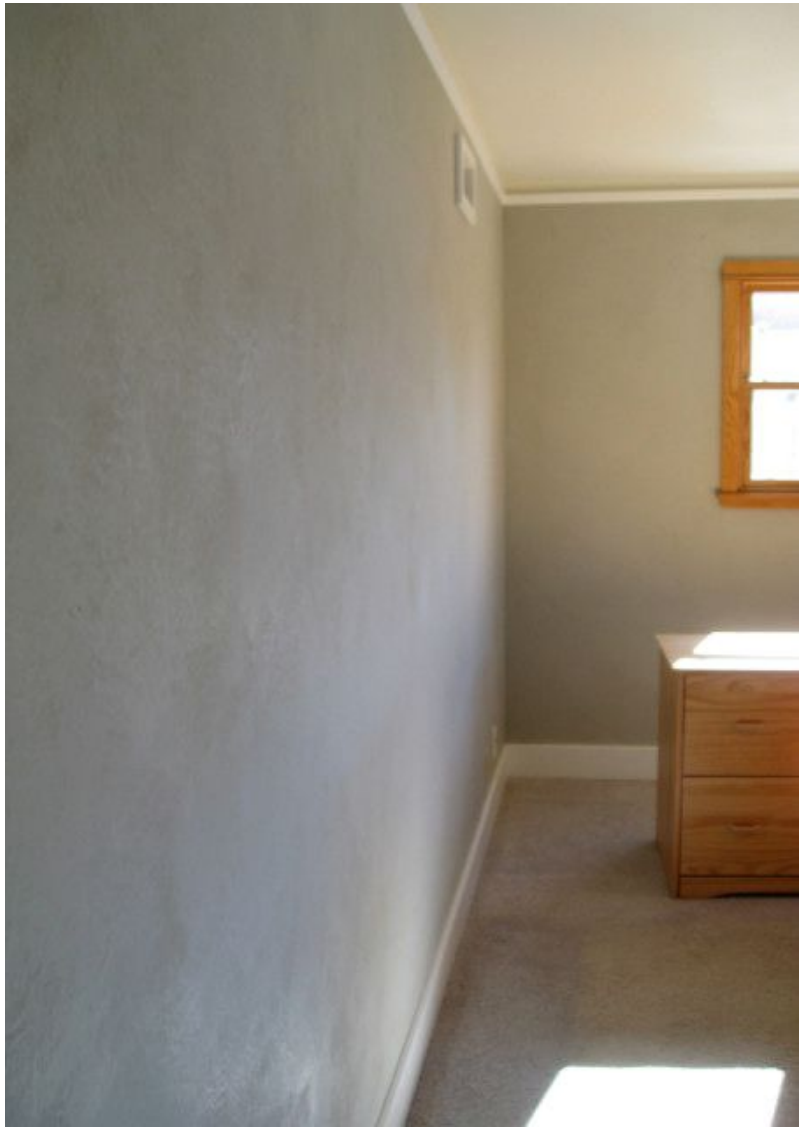

Anvendelsesområder

- Bagmur i lav bebyggelse
- Skillevægge (afstivende og bærende)
- Indvendig puds – vægge og lofter
- Gulve med lav slitage (beboelse – olie eller voksbehandlet)
- ”Dæk” til gulvvarme, hvor der ønskes termisk masse og ikke er behov for betonens styrke

Rønde Frie Skovbørnehus
Lersten, Lerpuds & Lermaling

Ubrændte lersten

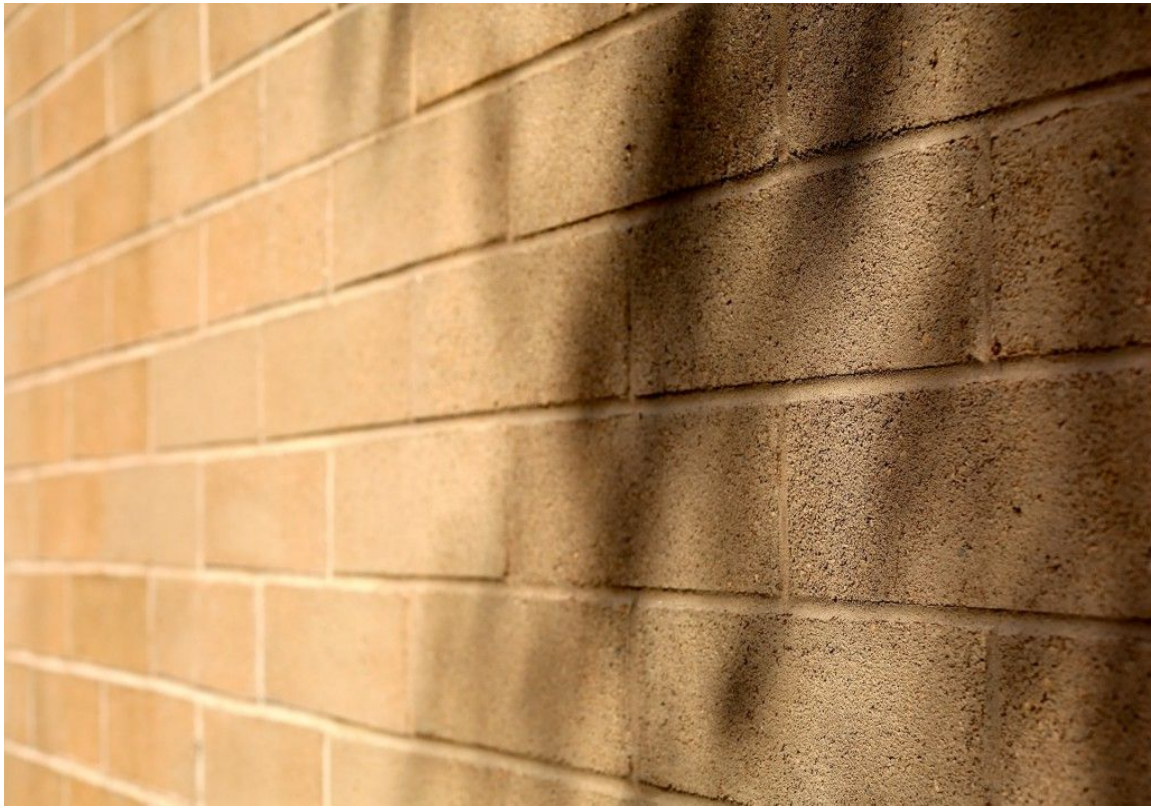

Finpuds ca 2 mm

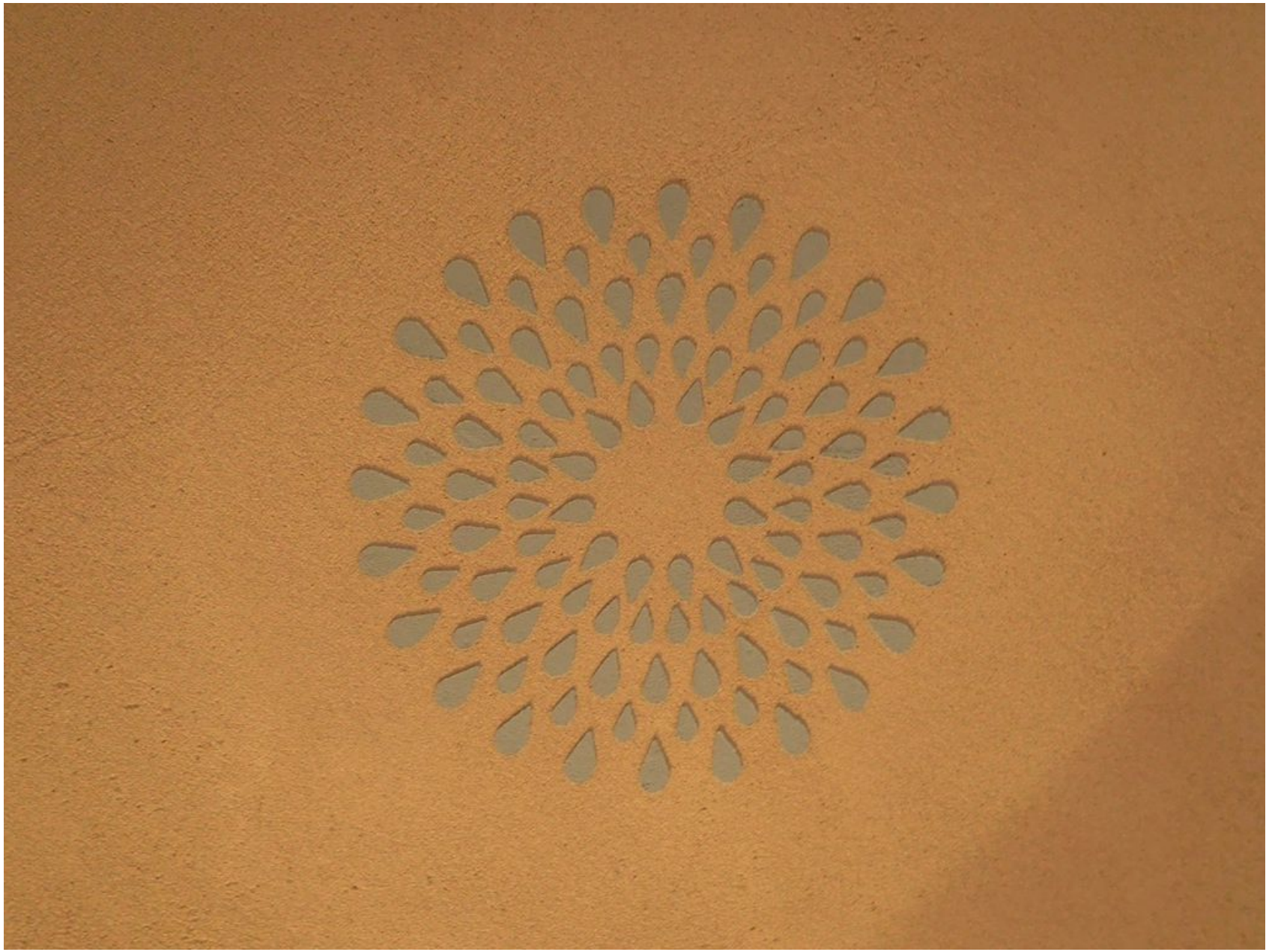

Gulv af “støbt” lermørtel m varmeslanger

Grovpuds

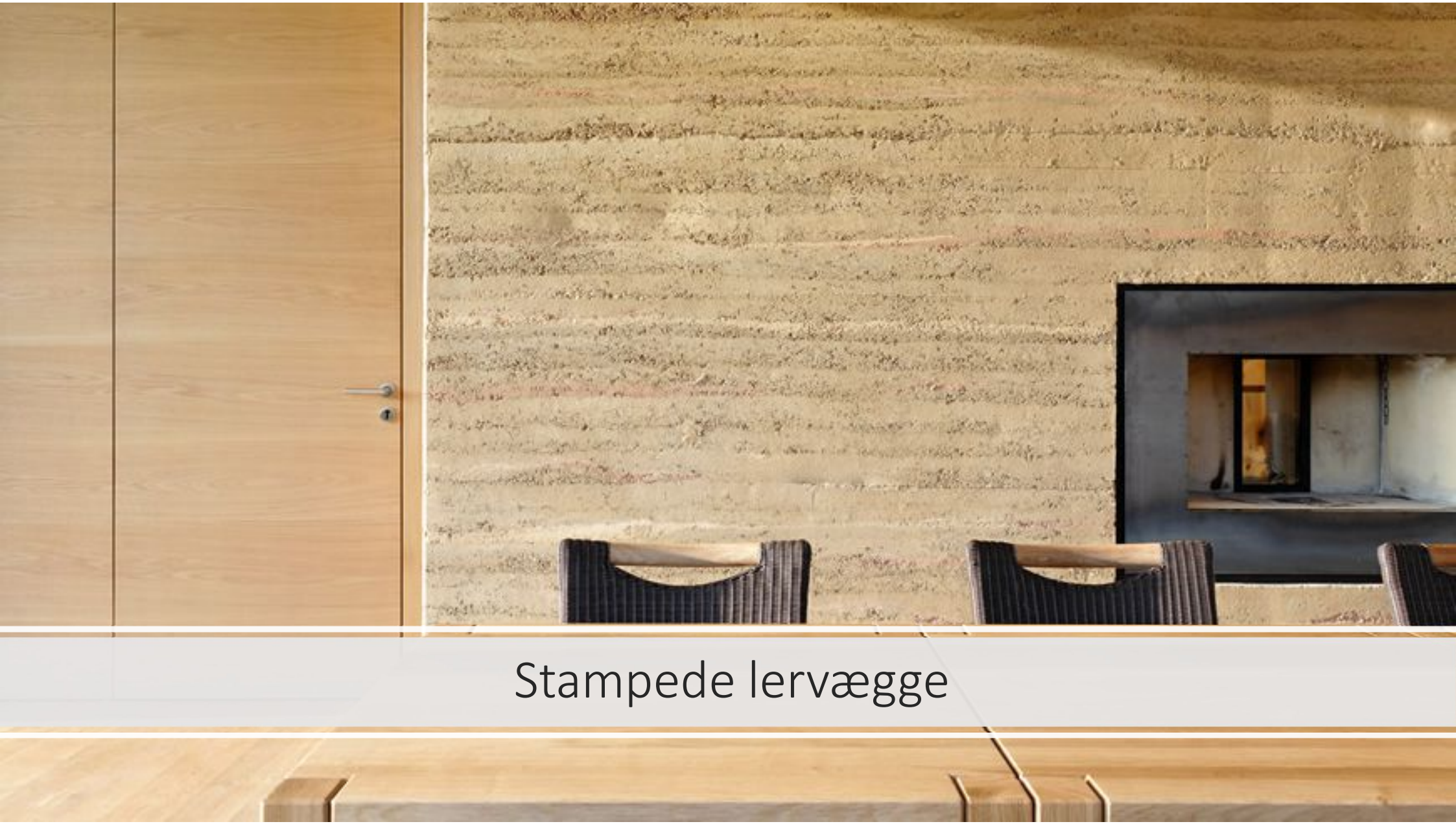

Stampede lervægge

Andre anvendelser

- Lerplader – skruemonteres
- COB – blanding af ler/sand/lange strå af halm, typisk brugt i Sydengland

Fordele

- Indeklima
  - Regulering af fugt indholdet
  - Ingen afgasning af skadelige stoffer
  - Termisk masse
- Minimal miljøbelastning
- Pris
- Lydisolerende
- Ikke-brandbart
- Godt arbejdsmilø / arbejdsglæde

Et hygroskopisk materiale

Effektivt sænke den relative luftfugtighed

- Reducere overflade kondensering
- Reducere skimmelvækst indvendigt

Sergio Fox

http://magritte.dk/education/palladio/

Tim Padfield, DTU

Konklusion:
Ler og træ har de bedste egenskaber for at regulere fugtindholdet i indeklimaet

http://www.conservationphysics.org/wallbuff/wallbuff.php

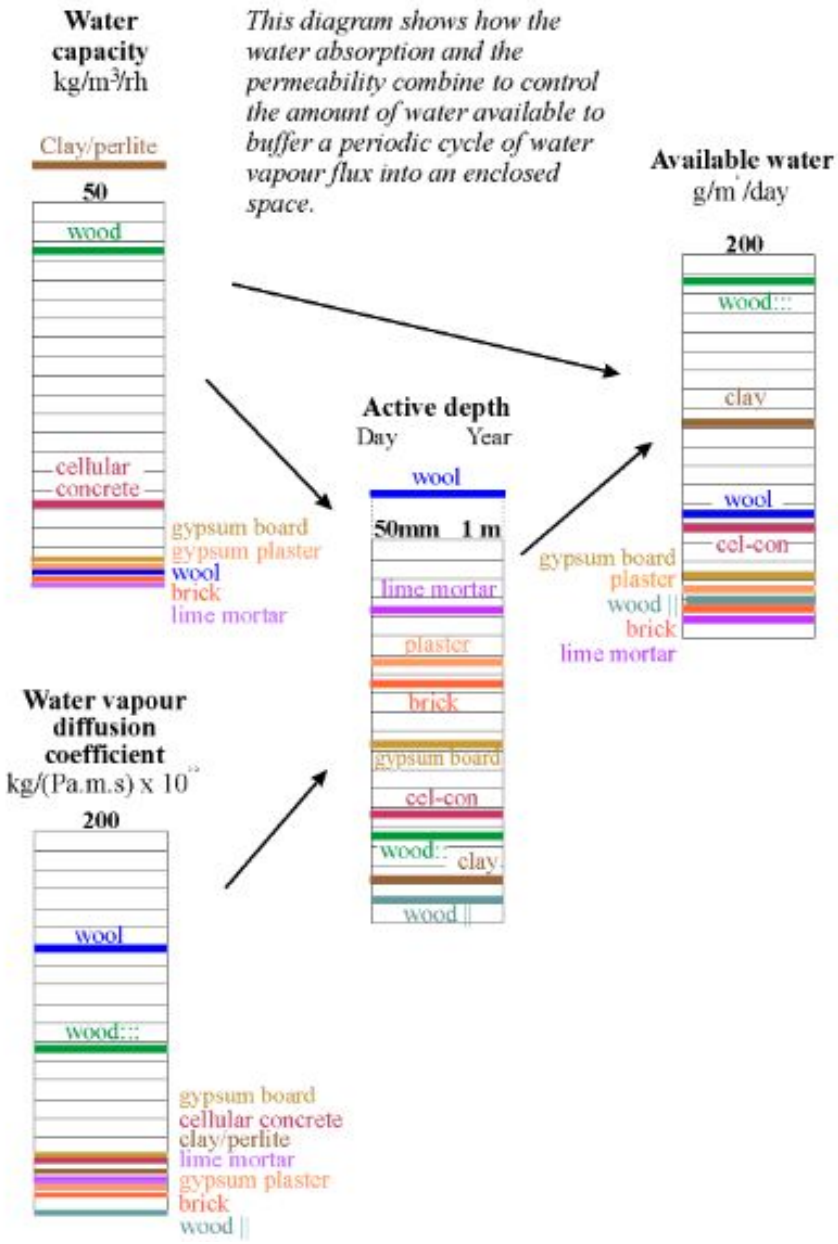

Varmeakkumulering

Ubrændte lersten vejer ca 1,5 gang af almindelige brændte tegl

- Øget termisk komfort
- Mindre energiforbrug til opvarmning ved luftskifte – varmen sidder i konstruktionen

(Varmefylden ved ubrændt ler er ca. 0,9 = beton = brændt tegl ?...)

Øvrige fysiske egenskaber

Styrke:
Kompression 4-6MPa

Isoleringsevne
λ=1.13W/(K.m).

Lydisolering
40 cm lervæg lydisolerer med 56 dB

Stabiliseret med kalk eller cement kan ubrændte komprimerede lerblokke blive vand-afvisende

Miljøbelastning

Ubrændt ler kontra brændt tegl:

85 - 98 % mindre miljøbelastning

Øvrige danske tiltag

Bygge- og Miljøteknik A/S,
Geo Christensen

”Indblæst papirisolering og hørgranulat i ydervæg med bagmur af ubrændte lersten”

1999

Boligministeriet, Bygge- og Boligstyrelsen

Steen Østergård, Flemming Østergård

Tegnestuen Vindrosen

Byggeriets Udviklingsråd, BUR

”Lerjord som byggemateriale. Vejledning”

1993

Undersøgelse af ubrændte lerstens anvendelse i bærende konstruktioner

Af Johannes Reeh Scheibelein

Ubrændte lersten

Lerstensmurværk består af to komponenter. Ubrændte lersten og lermørtel. Ubrændte lersten er kendt fra meget gammel tid og tilhører en familie af jord-baserede byggematerialer, hvis historie går helt tilbage til oldtiden. De ubrændte lersten som bruges idag i byggeri adskiller sig dog markant fra de historiske soltørrede sten. De soltørrede lersten som man historisk set har brugt til, at udfylde tegl i bindingsværk har meget lille styrke. De moderne sten bliver fremstillet ved at de trykkes med et tryk på 40 tons i en hydraulisk presse. Dette giver lerstenen betragtelige styrkeegenskaber.

Den anden komponent i lerstensmurværk er lermørtel. Lermørtel består af 1 del ler og 2 del bakkegrus. Der tilsættes vand til mørtelen er sej og plastisk.

Den økologiske profil på lerstensmurværk er bemærkelsesværdig i forhold til beton og traditionelt teglstensmurværk. Det er et faktum at brændingsprocessen udleder betragtelige mængder CO_2 og andre drivhus-gasser. De ubrændte lersten kan derimod fremstilles af et restprodukt fra grusgravs-industrien. Typisk er dette morænelerjord. Eneste krav til råmaterialet er en lerfraktion på ca. 0.7 vægt%. og at materialet kan nedtøres til ca. 1,5 vægt% fugt Dette kan opnås ved at lagre materialet i en hal i 1-2 måneder. Dette er primært for at opnå de optimale styrkeegenskaber. Inden lerstenen presses soldes råmaterialet i et stort tromlesold. Her sorteres større dele som sten, rødder og andre urenheder fra. Soldningen giver et råmateriale med kornstørrelser fra 0-4 mm. Heraf er ca. 60 vægt% sand (0.06 – 4 mm). Dette giver en god trykstyrke og struktur i stenen.

Energiforbruget er grundet den meget lavpraktiske produktionsmetode meget lavt. Det skønnes at energiforbruget ved fremstilling af ubrændte lersten er ca. 98% mindre end ved fremstilling af cement og teglsten, der begge skal gennemgå en forbrændningsproces. Dette gør ubrændte lersten til et meget grønt alternativ til porebeton og traditionelle teglmursten.

- **98%** energi-besparelse i forhold til beton og brændte tegl/murværk.
- Ingen afgasning.
- Ingen farlige stoffer – kun ler, sand og vand.
- Lav teknologisk fremstilling – ingen afhængighed af store produktionsanlæg.
- Gamle velafprøvet byggeteknikker – men ny anvendelse af materialer.
- Eurocode/DS kompatibel – designværktøj for ingeniører og arkitekter.
- Godt arbejdsmiljø for håndværkere.
- Sundt indeklima – ikke stor variation i temperatur og relativ fugtighed.
- Meget billig i produktion.
- Stor adgang til råmaterialer – i hele verden.

Konstruktion og klimaskærm

- Formur og bagmur i ubrændte lersten.
- 285 mm Papirisolering – organisk isolering.
- Lergulv med linolie og bivoks.
- Passiv solvarme kan lagres i den tunge lervæg.
- Mulighed for vådrum med linolie-behandlet lerpuds.

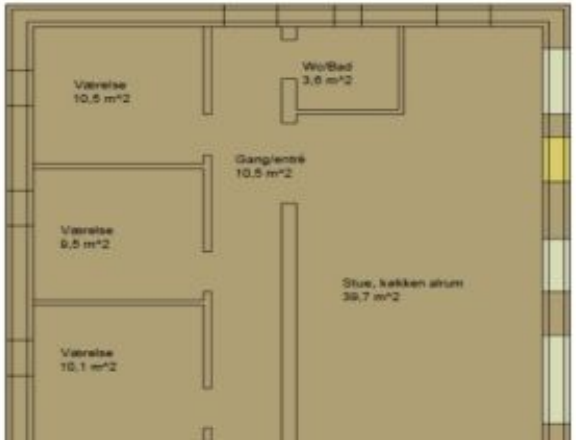

Louisiana 2017, Wang Shu, Kina

Louisiana 2017, Wang Shu, Kina

Det
Grønne
Pakhus

UDSTILLINGEN ARRANGEMENTER PRODUCENTER SPONSORER BLOG KONTAKT ENGLISH

DET GRØNNE PAKHUS

Det Grønne Pakhus er et non-profit formidlingsinitiativ der skal skabe større viden om bæredygtige byggematerialer.

ØSTERLARS - MULTIHUSET I ØSTERLARS

Gernot Minke – Universität Kassel

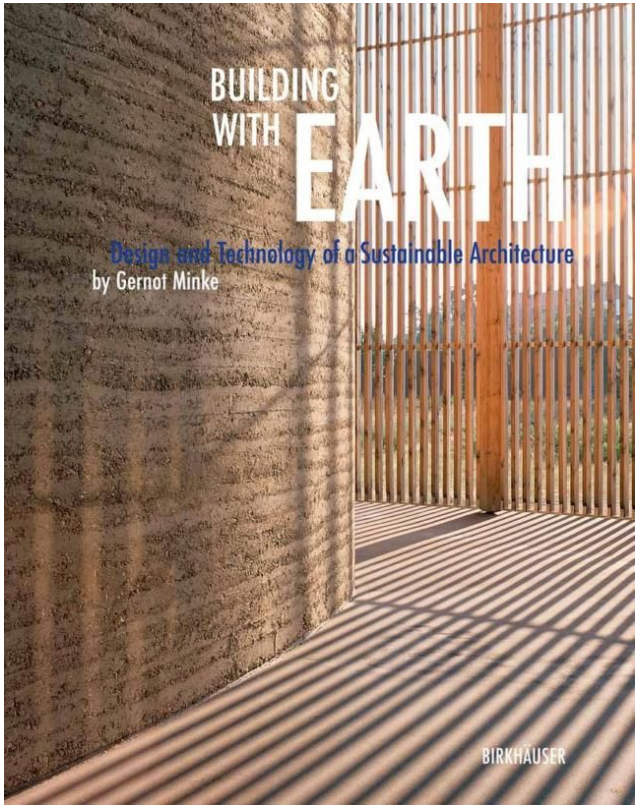

Forhandlere

Tierra Products - Lerpulver

Small planet – Saviukumaja puds

Egen Vinding og Datter Lersten

Fornyet Energi – American clay

OSKAM Holland Lersten

Byg Sundt – Lerprodukter inkl. plader

m.fl….

Barrierer

- Manglende forskning / viden / kendskab herhjemme
- For få forhandlere